

A GÖRÖG BETŰKRŐL.

Mint minden nyelvnek, úgy a görögnek is, melyet a régi időben nemcsak Görögországban, de Kis-Ázsia nagy részében, Dél-Olaszországban és Sziciliában is beszéltek, különböző tájszólásai voltak. Ezekre az akkori írók hátrahagyott műveiben legbiztosabban rátalálhatunk. A sokféle tájszólást két főbeszédre oszthatjuk: az *ióni*- és a *dóriaira*.

Az *ióni* görög nyelvet régibb időkben kizárólag Attikában, Kis-Ázsiában és a közeli szigeteken beszéltek. Minden más görög tájbeszéd közt ez a leglágább, és pedig a magánhangzók összehalmozása következtében. Az *ióni* görög nyelven írtak a legrégibb költők, mint Homeros, Hesiodos, Theognis és mások, később pedig a két leghíresebb prózaíró: Herodotos és Hippokrates.

Az *ióni* görögnek az attikai görög a mellékága. Ez arról nevezetes, hogy lassan-lassan oda fejlődött, hogy finomság tekintetében minden egyéb tájbeszédet túlhaladt. Attikai ügyességgel mellőzte úgy a *dóriainak* keménységét, mint az *ióninak* a lágyságát. Nyelvészek állítása szerint az attikai görög nyelvet czélszerű rövidség, a főtényezők igen hatásos csoportosítása és a bizonyításban vagy ítélethozatal-

ban bizonyos mérséklés jellemzi. Plato, Thukydides, Isokrates, Xenophon, Demosthenes, Aristophanes stb. az attikai görög szerint írtak, mely sajátos jellegzetessége s az attikaiak hazafias hangulata által könnyen fölismerhető.

A dóriai görögöt a lakedämonok és Argos, Epiros, Rhodos és Kréta lakói beszélték. Pindaros, Theokritos és Archimedes műveiben akadunk rá. Messze el van terjedve, de kevésbé kiművelve.

A dóriai görög nyelv mellékága az äolok görögje. E szerint beszéltek a böotiaiak és azok szomszédjai. Sappho és Alkaios költeményeiben maradt fenn nyoma.

Más tájbeszédre, minő a böotiai, lakoniai, thessaliai stb., csak egyes szavakról és mondatszerkezetekről lehet ráismerni.

A görög betűrendszer 17 mássalhangzóból és hét magánhangzóból áll, melyekkel számokat is kifejezhetünk; ezek a következők:

antiqua	görög	neve	számértéke
a	Α α	alpha	1
b	Β β	beta	2
g	Γ γ	gamma	3
d	Δ δ	delta	4
e (rövid)	Ε ε	epszilon	5
z	Ζ ζ	zeta	7
e (hosszú)	Η η	eta, ita	8
th	Θ θ	theta	9
i	Ι ι	jota	10
k	Κ κ	kappa	20

l	Λ λ	-----	lambda	30
m	Μ μ	-----	my	40
n	Ν ν	-----	ny	50
x	Ξ ξ	-----	xi	60
o (rövid)	Ο ο	-----	omikron	70
p	Π π	-----	pi	80
r	Ρ ρ	-----	rho	100
s	Σ	{ σ szó elej. v. benne ς szó végén	{ szigma	200
t	Τ τ	-----		
y	Υ υ	-----	ipszilon	400
ph	Φ φ	-----	phi	500
ch	Χ χ	-----	chi	600
ps	Ψ ψ	-----	pszi	700
o (hosszú)	Ω ω	-----	omega	800

Alakra a görög betűnek két válfaja van. Az egyik *egyenesen álló görög* (melyet elég hibásan «antiqua görög»-nek kereszteltek), a másik *dőlt görög* (természetesen «cursiv görög»-nek elnevezve). Az utóbbi évszázadunkban majdnem egyedül volt használatos, míg a legújabb időben ismét az egyenesen álló betűk (Görögországban is az újjörög irodalom termékeihez használva) jöttek divatba. Tehát a dőlt görög betű nem kitüntető írás az egyenes görög szedéshez, hanem vagy az egyiket vagy a másikat egyedül használják.

A görög szekrény kétféle: 1. görög szekrény a betűkre ráöntött ékezetekkel; 2. görög szekrény alá-vágott betűkkel és külön rászedendő ékezetekkel. (Lásd a következő két oldalt.)

Két jele van a görögnek, az egyik a spiritus asper (´) h kiejtésére, a másik a spiritus lenis (˘), melyet nem ejtünk ki, mindkettőt a magánhangzóval kezdődő szavakhoz szedjük. Ékezet három van, úgymint éles (´), tompa (˘), circumflex (˘); rövidítések nem fordulnak elő.

A görögnek háromféle magánhangzója van, úgymint: hosszú η ω, rövid ε ο és semleges (melyet hosszún és röviden is lehet használni) α ι υ. Ezek kiejtése az előbb említett háromféle ékezettel jelöltetik.

A különböző változatokban előforduló ékezetek még a legtisztábban írt kézirat szedésénél is szükségessé teszik, hogy a szedő ne csak a szekrényrekeszekre ragasztott betűalak-lenyomatokat ismerje, hanem a görög betűk mindegyikét ismerve, a nyelv mondatszerkezetének, de különösen írályszabályainak legalább lényegesebbjeit tudja. Sok időt takarít meg az oly szedő, ki előtt a görög nyelv sajátosságai nem ismeretlen világ; azért a görög nyelvtan bön-gészete csak javunkra válhatik.

Orody Béla.